

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Somalinkieliset äidit ja työllistyminen Helsingis-
sä**

Aisha Ahmed

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Marraskuu / 2017

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Aisha Ahmed	Sivumäärä 33 ja yksi liitesivua
Työn nimi Somalinkieliset äidit ja työllistyminen Helsingissä	
Ohjaava(t) opettaja(t) Markus Söderlund	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Stadin aikuisopisto, Olga Silfver	
Tiivistelmä <p>Muuttoliikettä on ollut aina. Viime aikoina Suomeen muutetaan yhä useammin perhesyistä ja maahanmuuttajista enemmistö on naisia. Oman paikkansa löytäminen uudesta maasta ei ole aina helppoa. Suomen neljänneksi suurin vähemmistö on somalinkieliset. Suomessa elää liki 20 000 somalinkielistä äidinkielenään puhuvaa. Suomen somalilaisten tarina alkoi 1990-luvulla Somalian ajaututtua sisällissotaan. Suomen somalialaiset ovat hyvin erottuva maahanmuuttajaryhmä niin kielellisesti, kulttuurillisesti kuin ulkonäöllisestikin. Somalinkieliset tulevat maasta jossa on korkea syntyvyys. Helsingin somalinkielisten kokonaishedelmällisyysluku oli vuonna 2015 3.5.</p> <p>Tämän laadullisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia teemahaastattelujen avulla somalinkielisten kotiäitien työllistymistä ja mitä merkitystä äitien elämäntilanteella on heidän työllistymiseen. Opinnäytetyön tilaajana on Stadin aikuisopiston Kyvyt käyttöön hanke, joka toimii Helsingin seudulla aikavälillä 1.9.2017-1.9.2019. Kehittämistyötä varten tarvittiin tietoa siitä, mitä somalinkieliset kotiäidit tietävät Helsingin kaupungin palveluista, heidän elämäntilanteestaan sekä tietoa siitä, mikä käsitys heillä on työllisyyden merkityksestä. Haastattelin kuutta somalinkielistä äitiä, jotka asuvat Helsingin seudulla.</p> <p>Johtopäätöksenä on, että somalinkieliset äidit luottavat Helsingin kaupungin palveluihin heidän työllistymistä parantavana elimenä, mutta tietämystä kaupungin palvelujen laajuudesta ei ole. Äidit osaavat nimetä vain muutamia palveluja. Lisäksi äitien rooli kotona on niin suuri, että ei ole aikaa, jota investoida omaan kehittämiseensä työllisyyden osalta olipa se palvelujen etsimistä tai muuta. Lisäksi sosiaalisten verkostojen kanssa ei keskustella koulutuksesta ja työllistymisestä vaan muusta. Joillakin äideillä sosiaalinen verkosto oli rajoittunut vain omaa äidinkieltä puhuviin.</p> <p>Kehittämistyö antaa tilaajalle kuvan somalinkielisten äitien sosiaalisista resursseista, voimavaroista ja elämäntilanteesta. Työ antaa erityisen kuvan äitien roolista kotona, jotta tilaaja tietää kohderyhmän voimavarat työllistymispolkua rakennettaessa. Työllistyminen on monitahoinen prosessi ja palvelujen tuntemus edellyttää luku ja kirjoitustaitoa, voimavaroja, tiedon etsintää aktiivisesti sekä oikeita sosiaalisia verkostoja.</p>	
Asiasanat kotoutuminen, integraatio, somalit, naiset, äitiys, työllisyys, rooliasetelmat	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Aisha Ahmed	Number of Pages 33 and an appendix
Title Somali mothers and employment in Helsinki	
Supervisor(s) Markus Söderlund	
Subscriber and/or Mentor Helsinki Institute of adult education, Olga Silfver	
Abstract <p>Finland's fourth largest minority group are somalis. Almost 20,000 Somali native speakers live in Finland. The story of the Somali people in Finland started in early 1990s when the civil war started in Somalia. The Somali people in Finland are a very distinguishable minority with their own language, their special appearance and their own culture. Somali-speaking mothers are the most fertile female group in Finland right after native Finnish women.</p> <p>The purpose of this qualitative thesis was to study the employment of Somali-speaking mothers by means of theme interview. For the purpose of development work, information was needed about what the Somali-speaking mothers know about the services of the City of Helsinki, their life situation, and information about their perception of employment. I interviewed six Somali-speaking mothers living in the Helsinki region.</p> <p>The conclusion is that Somali-speaking housewives rely on the services of the City of Helsinki to improve their job search very well, but there is no awareness of the extent of the city's services. Housewives can only name a few services. The role of housewives at home is so extensive that there is really no time for search different services. Somali house wives didn't discuss with their social networks about education and work.</p> <p>This thesis gives to the subscriber a picture of the social resources and life situations of Somalian mothers. The work gives a special picture of the role of Somali mothers at their home in order for the subscriber to know the resources of the target group when constructing them to employment path.</p>	
Keywords integration, Somalis, women, motherhood, employment, the role of the arrangements	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Somalia ja Somalikulttuuri	7
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tarve	8
2.2 Kyvyt käyttöön-hanke Helsingissä	9
3 TIETOPERUSTA	10
3.1 Työn ja perheen yhteensovittaminen	11
3.2 Työllistyminen kotoutumisprosessin edistäjänä	13
3.3 Helsingin Kaupungin palvelut kuntalaisten työllistymistä edistävinä	17
3.4 Somalinkielisten naisten työllistyminen Suomessa ja kansainvälisesti	18
4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO	21
4.1 Haastateltavien profiili	21
5 AINEISTON ANALYYSI	22
5.1 Palvelujen hyödyntäminen tiedon etsinnässä ja sosiaaliset verkostot	22
5.2 Vapaa-ajan hyödyntäminen työllistymisen näkökulmasta	24
5.3 Rooliasetelmat perheessä työllistymisen esteenä	25
5.4 Näkökulma oman työllistymisen vaikutuksista omiin lapsiin	26
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	26
6.1 Opinnäytetyön luotettavuuden arviointi	29
LÄHTEET	31
LIITTEET	34

1 JOHDANTO

Viimeistään vuoden 2015 turvapaikanhakijoiden runsas tulo on herättänyt jokaisen kansalaisen länsimaissa. Lähi-itä on ollut yli vuosikymmenen kriisissä, köyhät Afrikan maat eivät ole vieläkään päässeet tasapainoon. Turvattomuus, köyhyys, ihmisoikeusrikkokset sekä demokratian puute varjostavat Afrikan maanosaa nykypäivänäkkin. Niin kauan kuin joillain mailla ja maanosilla menee heikosti, emme voi odottaa, että se ei tule koskettamaan meitäkin täällä Pohjois-Euroopassa.

Vuonna 2016 Suomessa asui melkein 364 787 ulkomaalaistaustaista. Suurin maahanmuuttoloperuste on edelleen perhesiteet. Suomen maahanmuuttajista 34 % tulee perhesiteen takia Suomeen. Opiskelun perusteella Suomeen tulee 32 % maahanmuuttajista ja työntöön perusteella Suomeen tulee 29 % maahanmuuttajista. Ulkomaalaistaustaisista merkittävä osa on työkäisiä 76 %. Työkäinen on 15-64 vuotias. Työkäisistä suurimmat ryhmät tulivat Thaimaasta ja Nepalista. Somaliasta, Kongon Tasavallasta sekä Ruotsista tulleiden maahanmuuttajista suurin osa ei ollut työiässä. Kaikkien maahanmuuttajamiesten työllisyysaste oli vuonna 2011 alle 50 % ja maahanmuuttajanaisten työllisyysaste oli alle 40 % (Tilastokeskus 2017.)

Työ ja elinkeinoministeriö linjaa Suomen valtion kotouttamisohjelmassa 2016–2019 että maahanmuuttajien tie koulutukseen ja työelämään on pitkä. Se voi sisältää päällekkäisyyksiä, tyhjäkäyntejä ja epätarkoituksenmukaisia opintoja. Juha Sipilän hallituksen kotouttamisohjelman linja on, että maahanmuuttajille suunnattuja palveluita uudistetaan tehokkaammiksi ja vaikuttavammiksi. Tarkoituksena on myös vahvistaa poikkihallinnollista yhteistyötä muun muassa kolmannen sektorin kanssa. Kotouttamisohjelmassa todetaan, että Suomen heikko taloustilanne ja julkisen talouden tasapainottaminen asettavat kotouttamista edistävälle toiminnalle tiukat taloudelliset reunaehdot (Työ ja elinkeinoministeriö 2016.) Turvapaikanhakijoiden tulolle ei näy loppua ja jo maassa olevat maahanmuuttajat kaipaavat myös kotouttamispalveluja. Tämä tarkoittaa todennäköisesti, että Suomen täytyy entistä enemmän resursoida maahanmuuttajien kotouttamispalveluihin.

Julkisessa keskustelussa on kritisoitu paljon, että maahanmuuttajat maksavat Suomen taloudelle paljon. Kuitenkin jos verrataan Suomea Libanoniin, Libanonilla on

moninkertainen määrä pakolaisia kuin Suomella. Libanon, jolla oli ennestään 400 000 palestiinalaista sai lisäksi 1,6 miljoonaa syyrialaispakolaista vuoden 2011 Arabikevään jälkeen. Syyrialaispakolaiset maksoivat kuuden vuoden aikana Libanonille miltei kuusi miljardia dollaria (International Monetary Fund 2017, 7.)

Suomi on yksi maailman parhaista maista elää tällä hetkellä. Freedom House listasi vapaimmat maat maailmassa ja Suomi oli Norjan ja Ruotsin ohella maailman vapain maa. The Social Progressin mukaan Suomi on maailman toiseksi paras sosiaalisen kehityksen maa. Sustainable Society Index listasi Suomen maailman parhaaksi maaksi inhimillisen hyvinvoinnin vertailussa. Maailman talousfoorumin WEF:n mukaan Suomessa on maailman paras peruskoulutus. Vuonna 2017 The Economist, listasi että Suomessa naisten tasa-arvo työelämässä on neljänneksi paras (Tilastokeskus, 2017.) Koska koulutus on ilmaista, tuettua ja palvelut ovat laajoja. Miten saisimme heikosti menestyneet maahan muuttaneet hyödyntämään hyvinvointivaltion laadukkaita palveluja.

Hyvinvointivaltiossa valtio huolehtii kansalaisistaan, kansalaistensa elinoloista ja sosiaalisista olosuhteista. Pohjoismaallinen hyvinvointivaltion malli eroaa muun muassa keskieurooppalaisesta hyvinvointimallista ja angloamerikkalaisesta hyvinvointimallista. Pohjoismaalaisessa hyvinvointivaltion mallissa kansalaisen hyvinvoinnin edistämiseksi valtiolla on oma roolinsa. Valtio ja kunnat tuottavat palveluja kansalaisille, jota tukea tarvitsevat kansalaiset hyödyntävät (Kröger 2017.)

Jotta Suomen nykyinen hyvinvointijärjestelmä säilyisi, on erittäin tärkeää investoida maahanmuuttajiin. Investoimalla ulkomaalaistaustaisiin investoimme myös heidän jälkikasvuun. Voi olla, että ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajat eivät välttämättä pääse työllistymään tai kouluttautumaan odotuksen mukaan, Hyvärinen ja Erolan mukaan ensimmäisen polven maahanmuuttajien sosioekonominen asema kantaväestöön verrattuna on heikko. Kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet että toisen polven maahanmuuttajat perivät vanhemmiltaan heikkoa asemaa. Ensimmäisen polven maahanmuuttajien sosioekonominen asema on merkittävässä asemassa kun vertaillaan toisen polven maahanmuuttajien ja muun väestön koulumenestyseroja (Hyvärinen & Erola 2011.) Miten voimme taata, että toisen suku-polven maahanmuuttajat integroituvat suomalaiseen yhteiskuntaan ja kouluttautuvat ja työllistyvät

paremmin? Toisen polven maahanmuuttajilla on eri lähtökohta menestyä. Mikäli oma vanhempi ei osaa lukea ja kirjoittaa, on se valtava taakka asua hyvin lukemiskeskeisessä maassa. Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan maahanmuuttajalasten ja -nuorten koulumenestys on ollut heikohkoa. 15-vuotiaana maahanmuuttajanuori opiskelee useimmiten omaa ikätasoaan alhaisemmalla luokalla. Maahanmuuttajien taustat ovat hyvin erilaiset verrattuna kantasuomalaisiin nuoriin. Maahanmuuttajien koulutustausta saattaa olla erilaisempi ja he työskentelevät useammin kuin kantaväestö matalapalkkaisilla aloilla. (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2015, 35.)

1.1 Somalia ja Somalikulttuuri

Somalia on yksi Afrikan sarven maista, joka itsenäistyi 1960-luvulla. Somalian naapurimaita ovat Kenia, Etiopia ja Djibouti. Ennen itsenäistymistään, sitä hallitsivat osin Iso-Britannia ja osin Italia. Somaliaa hallitsi 1980-luvulle saakka Diktatuuri Siad Barre, joka muun muassa pyrki hallintoaikanaan tuhoamaan hyvin vanhan aikaisen vanhanaikaisen klaani järjestelmä (Suomen Somaliliitto, 2017.) Siad Barre ajettiin maanpakoon 1990-luvulla. Siitä saakka maa, joka oli lyhyessä ajassa edistynyt ja saanut taloutensa vakaaksi tuhoutui. Nykypäivään asti Somalia on sekavassa tilanteessa. Somaliankielisistä, jotka asuvat Somaliassa lukutaitoisia on alle 40% (Bruton 2010, 7.)

Somalian sisällissota ajoi miljoonia somalinkielisiä pakolaisuuteen jo 1980-luvulla. Somalinkieliset pakolaiset asettuivat pääosin naapurimaihin Etiopiaan ja Keniaan, mutta myös Yhdysvaltoihin ja Kanadaan sekä Eurooppaan. Suomen Somalit ovat tällä hetkellä neljänneksi suurin maahanmuuttajaryhmä Suomessa. Somalialaisessa kulttuurissa on selkeät perheroolit ja perheen jäsen on riippuvainen toisesta jäsenestä taloudellisesti.

Somalialaisessa kulttuurissa ydinperheeseen kuuluvat niin isät ja äidit kuin lapset, enot, sedät, tädit ja isovanhemmatkin. Kulttuurissa äiti tekee kotiin liittyvät päätökset, mutta isä sanoo viimeisen sanan. Perheessä äidillä on oikeus elatukseen ja perheen isällä on oikeus siihen, että vaimo on kuulias (Haapasaari & Korhonen 2013, 37). Somali diasporan synnyttyä kumminkin roolit ovat muuttuneet ja somalinkieliset isätkin osallistuvat lasten kasvatukseen ja kodinhoitoon. Somalikulttuurissa usein avioliiton tarkoitus on lasten saanti. Jos ja kun lapsia ei ole syntynyt mies on hyväk-

syttävästi ottanut toisen vaimon ensimmäisen vaimon rinnalle. Lapsettomuus on muun muassa aikaisemmin ollut naisen syytä. Tiedon lisääntyttyä tiedetään, että lapsettomuus voi johtua sekä naisesta että miehestä Somalialaisessa kulttuurissa sukupuoliroolit jakautuvat tiivistettynä niin, että naiset ovat hoivaajia ja miehet osallistuvat elättämiseen ja asioista päättämiseen (Haapasaari & Korhonen 2013, 38).

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Idea opinnäytetyön aiheeseen lähti Kyvyt käyttöön-hankkeen edellisestä hankkeesta Kyky-hankkeesta (1.9.2015–31.8.2017). Olin ohjaajana hankkeessa. Työtehtävääni kuului somalinkielisten vertaisryhmien järjestäminen ja ohjaaminen eri puolilla Helsinkiä. Tämä työkokemus tukee näin ollen opinnäytetyötäni. Opinnäytetyöni rajoittuu vain somalinkielisiin kotiäiteihin, sillä havaintomme mukaan kurdinkieliset kotiäidit pääsivät paremmin yhteiskuntaan kiinni kuin somalinkieliset kotiäidit vertaisryhmien aikaan. Kurdinkieliset kotiäidit pääsivät koulutukseen ja työhön useammin kuin somalinkieliset kotiäidit. Somalinkielisten kotiäitien prosessi oli monimutkaisempi ja haastavampi. Vertaisryhmien päällinen tarkoitus oli tukea kotivanhempia parempaan koulutukseen ja työllisyyteen.

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tarve

Helsingin maahanmuuttostrategia 2013-2016 tärkeimpinä tavoitteina määritellään maahanmuuttajien nopeampaa työllistymistä osaamista vastaaville aloille, maahanmuuttajien mielekkäät urapolut sekä maahanmuuttajalasten ja -nuorten koulutusurakka, jotka tukevat edellä mainittuja päämääriä (Helsingin Kaupunki 2016.) Kuten Suomen monikulttuurisemman kaupungin päämääristä huomaa toivotaan, että maahanmuuttajat työllistyvät ja mieluiten erittäin nopeasti. Lasten ja nuorten työllistyminen on yhtä tärkeää Helsingille kuin aikuisten maahanmuuttajataustaisten työllistyminen. Työllistyminen tarkoittaa itsenäisyyttä ja oman elämänsä hallintaa. Yksi vertaisryhmään osallistunut mieshenkilö sanoi minulle, että pahinta mitä ihmiselle voi tehdä on antaa elämän perustoimeentulon. Elämän perustoimeentuloa ovat esimerkiksi asunto ja taloudellinen tuki. Kun antaa ihmiselle tämän ilmaisee ihmiselle, että

hän ei pysty mihinkään. Kun ihminen työllistyy hyvinvointiyhteiskunnassa se tarkoittaa paljon muutakin kuin, että elättää itse itsensä. Se tarkoittaa sitä, että työssäkäyvä osallistuu muun muassa hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitoon ja heikompien auttamiseen sekä Suomessa että kotimaassaan (Ohjaajan päiväkirja 2016.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, mitkä tekijät hidastavat matalasti kouluttautuneiden somalinkielisten äitien työllistymistä Helsingissä. Pyrin selvittämään, kuinka iso merkitys perheen rooliasetelmilla on työllisyyteen sekä aion pohtia tässä opinnäytetyössä myös vapaa-ajan merkitystä somalinkielisellä kotiäidille ja sitä, miten vapaa-aikaa käytetään. Käsittelen tässä opinnäytetyössä myös, miten palvelujen tuntemus voisi edistää somalinkielisten äitien työllistymistä Helsingissä. Opinnäytetyö antaa kuitenkin hyvin pienen kuvan somalinkielisten kotiäitien työllistymisestä Helsingissä. Tämä opinnäytetyö voisi omalta osaltaan myös tukea somalinkielisten kotiäitien vertaisryhmätoimintaa, mitä Kyvyt käyttöön-hanke järjestää.

2.2 Kyvyt käyttöön-hanke Helsingissä

Kyvyt käyttöön-hanke on Euroopan sosiaalirahaston kaksivuotinen hanke, joka on käynnissä 1.9.2017- 30.9.2019. Kyvyt käyttöön-hanke pyrkii tavoittamaan sekä auttamaan 120 somalin-, ja arabiankielisiä helsinkiläistä vanhempaa, joilla on heikko asema yhteiskunnassa. Hankkeen tarkoituksena on sosiaalinen vahvistaminen ja köyhyyden torjunta Helsingissä. Hanke toimii Stadin aikuisopiston alaisuudessa. Hanke tukee helsinkiläisten somalin ja arabiankielisten kotivanhempien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä antaa eväitä selviytymään kohdalle osuvista haasteista. Tärkeänä tavoitteena on saada kotivanhemmat työllistymään ja parantaa heidän osallistumista yhteiskuntaan. Kyvyt Käyttöön -hankkeessa luodaan sovellus. Sovelluksen tavoitteena on että luku- ja kirjutustaidottomat vanhemmat saavat tietoa muun muassa helsinkiläisistä palveluista, vanhemmuudesta ja uramahdollisuuksista. Stadin aikuisopiston hanke tarjoaa koulutusta suomalaisesta yhteiskunnasta selviämiseen. Vertaisryhmien ohjaajat tukevat osallistujien voimaantumista 18 viikkoa kestävästä vertaisryhmäkoulutuksesta aikana ja antavat yksilöllistä neuvoa asiakaskeskeisesti. Tämän jälkeen koulutus loppuu ja alkaa uusi koulutus uusille osallistujille. Hankkeen uraohjaaja omakielisten ohjaajien tuella laatii kunkin asiakkaan kanssa henkilökohtaisen koulutus- ja urasuunnitelman ja varmistaa, että kullekin löy-

tyy henkilökohtainen jatkopolku. Tavoitteena on että koulutuksen jälkeen osallistujia ohjataan muun muassa koulutuksen tai työn piiriin (Kyvyt Käyttöön-hanke 2017, 2.)

3 TIETOPERUSTA

Globalisaatioon, maahanmuuttoon ja ihmisten hyvinvointiin sekä rooleihin liittyy erilaisia käsitteitä. Integraatiota on määritelty maahan muuttaneen henkilön osallisuudella valtaväestön toimintoihin, joita ovat esimerkiksi koulutus ja työ. Integraatiota on määritelty myös maahanmuuttajien kehitystieksi, jossa maahan muuttaneen päämääränä on tulla osaksi yhteiskuntaa. Monikulttuurisuutta ymmärretään yleensä arkipuheessa erilaisista kulttuureista alun perin olevien rinnakkaiseloa. Globalisaatiossa ihmiset ja alueet yhtenäistyvät ja sitä edistävät monet asiat kuten kansainvälinen talous ja muuttoliike (Forsander & Ekholm 2001, 47-48.) Sosiaalinen vahvistaminen on varhaista puuttumista, interventiota riskirajoilla, elämän solmuvaiheiden tunnistamista ja korjaavia toimia. Se on kokonaisvaltaista elämänhallinnan tukemista (Lundblom & Herranen 2011, 5-6). Silloin kun puhutaan syrjäytymisestä puhutaan yksilön ajautumisesta yhteiskunnan ulkopuolelle, jolloin kansalainen ei elä yhteiskunnassa yleensä sopivana tapana elettyä elämäntapaa (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2017). Mark Granovetterin teorian mukaan (strength of weak ties) teorian mukaan heikkojen siteiden merkitys on tärkeämpää kuin vahvojen sosiaalisten suhteiden merkitys. Tuttujen ja läheisten informaatio on melkein samaa, mutta esimerkiksi uudenlaiset tiedot ja hyvin merkitykselliset asiat tulevat ei tutuilta henkilöiltä. Voimme olettaa tästä teoriasta sen, että parhaimmat tiedot muun muassa koulutukseen ja työllistymiseen tulee suurelta osin muualta kuin haastatteluun osallistuneiden kanssa samaa äidinkieltä puhuvilta (Granovetter, 1973.)

Maahan muuttaneet pienten lasten kotivanhemmat jäävät usein kotoutumispalveluiden ulkopuolelle (Kyky-hanke, 2017). Kun ulkomaalaistaustainen muuttaa Suomeen ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluessa oleskeluluvan saamisen jälkeen (Finlex, 2017). Kotivanhemmille erityisesti kotiäidit ovat kotona hoitamassa jälkikasvuun sen ajan, jonka viranomaiset ovat suunnitelleet palveluiden käyttöön. Lapsen ravintoon suositellaan kuuluvaksi

kahtena ensimmäisenä ikävuotena rintamaito, mikä saattaa osaltaan selittää syyn minkä takia jotkut äidit eivät halua lähteä koulutus ja työpolulle varhain (World Health Organization, 2017). Rooliasetelmat tietynlaisissa kulttuureissa pelaavat myös omaa rooliaan sekä tukiverkostot uudessa kotimaassa. Usein puhutaan siitä, kuinka paljon syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle, mutta entä kuinka paljon maksaa yhteiskunnalle jos kokonainen maahanmuuttajaperhe syrjäytyy suomalaisesta yhteiskunnasta. Puhumattakaan radikalisaatiosta, joka on viimeisten vuosien aikana koskettanut jopa erittäin turvallisena pidettyä Suomea. Maahanmuuttajien riski tulla työttömäksi ja syrjäytyä yhteiskunnasta on suuri verrattuna kantaväestöön. Ne maahanmuuttajanaiset, jotka olivat saaneet perusasteen opetuksen ja jotka olivat yksinhuoltajia heidän syrjäytymisaste oli 57 %.. Laskelmassa ei ollut mukana alle kouluikäisten lasten vanhempia (Terveyden ja hyvinvoinnin-laitos, 2017.)

3.1 Työn ja perheen yhteensovittaminen

1860-uvulla Suomen historiassa tapahtui käännekohta, kuin Suomi alkoi teollistua, naiset hyväksyttiin työvoimaksi ja naimattomien naisten työskentely mahdollisuudet paranivat merkittävästi (Lähde 2007, 11-12). Suomen työllisyysaste on 70% ja verrattaessa kansainvälisesti naisten työllisyysaste Suomessa on keskimääräistä korkeampi. Vuonna 2012 naisten työllisyysaste oli 68,1 % ja miesten 69,8. % Kun verrataan Suomea muun muassa Italiaan ja Kreikkaan Niin maiden työllisyysasteen ero naisten ja miesten välillä on merkittävä. Viime vuosikymmenten aikana Euroopassa naisten työllistyminen on kasvanut paljon nopeammin kuin miesten. Suomessa naiset tekevät yleensä kokoaikatyötä, verrattuna muun muassa Ruotsiin ja Saksaan, jossa kokoaikatyössä olevia naisia on 60% ja Suomessa vastaava luku on 81%. Naiset, joilla ei ole lapsia käyvät useammin töissä kuin ne naiset, joilla on lapsia. Tästä voimme tehdä johtopäätöksen, että lastensaanti vaikuttaa naisen työllistymiseen. Kumminkin esimerkiksi alle kolmevuotiaiden lasten äitien työllisyys on 50% ja yli ja kolmevuotiaiden lasten äitien työllisyysaste on jo 80%. näin ollen useimmiten äidit palaavat takaisin työmarkkinoille lapsen kasvaessa (Haapasalmi 2013, 3-4.) Haapasalmen mukaan laadukkaista lastenhoitopalveluista huolimatta alle kolmevuotiaita lapsia hoidetaan kotona yhä useammin. Laadukas perhevapaajärjestelmä, laadukas päivähoito, hyvin toimiva joukkoliikenne sekä myönteinen asenneilmapiiri naisten työllistymisestä kohtaan ovat mahdollistaneet, että Suomessa naisten työllisyys-

aste on hyvin korkea. Yksi iso asia, mikä vaikuttaa työn ja perheen yhteensovittamisessa on suomalainen perhe-vapaaajärjestelmä, koska perheet saavat itse päättää, miten he jakavat perhevapaita. Suomessa molemmat vanhemmat viettävät lasten kanssa hyvin aikaa, ajanvieton suhteen ollaan tasavertaisempia. Suomalaisperheet hyödyntävät usein lastenhoito-kauden päädyttyä kodinhoitotukea. Kodinhoitotuen saaja on useimmiten äiti 97%. Kotona kaikista pisimpään hoitava on taas yleisimmin äiti, jolla ei ole koulutusta taikka on vähän koulutusta (Haapasalmi 2013, 21-22.) Silloin kun puhutaan perheestä ja työelämästä puhutaan tasa-arvoisesta kodinhuollon työn jakamisesta. Siitä, että molemmilla vanhemmilla on oikeus ja velvollisuus vanhemmuuteen sekä työhön, jossa he voivat toteuttaa itseään (Lähde 2007, 39). Työn ja perheen sovittaminen ei ole mikään helppo ratkaisu, se vaatii organisointia ja järjestelyä. Kun lapset ja aikuiset lähtevät joka aamu ja tulevat illalla takaisin, se lyhyt aika jolloin on aikaa keskustella päivän tapahtumista, saattaa esimerkiksi kulua siivoillessa ja ruoanlaitossa. Näin ollen lapsetkin saattavat jäädä ilman vanhempien huomiota, mikäli kaikki vastuu kasaantuu vain yhdelle vanhemmalle. Työn ja perheen yhteen sovittamisesta hyötyvät kaikki, kaikista erityisemmin lapset. Suomalaiset arvostavat hyvin perhettä ja työtä, mutta kumminkin työtä tehdäänkin yleensä pakollisen toimeentulon takia (Lähde 2007, 64).

Ulkomaalaistaustaisilla naisilla äitiys heikentää heidän työllisyyttään (Tilastokeskus, 2014). Tilastokeskuksen tutkimuksessa kävi ilmi että lapsettomiin ulkomaalaistaustaisten naisten ja suomalaistaustaisten naisten työllisyydellä ei ollut juurikaan merkittävää eroa. Samaisessa tutkimuksessa käy ilmi myös, että ulkomaalaistaustaisten äitien pääsy työmarkkinoille on erittäin haastavaa, koska ulkomaalaistaustaiset äidit perheellistyvät nuorempina, heillä on useampia kotona asuvia lapsia, kielitaito on heikohkoa matalan koulutuksen takia. Mikäli äidillä on työpaikka mihin palata vanhempainvapaan jälkeen, silloin paluu työmarkkinoille on tietysti helpompaa. Kuitenkin usein maahanmuuttajaväestöllä Suomessa työsuhteet ovat määräaikaista ja tämäkin osiltaan varmasti vaikuttaa maahanmuuttajaäitien työllisyyteen (Tilastokeskus, 2017.)

Äidin työllistyminen vähenee lapsimäärän kasvaessa Helsingissä tehdyn tutkimuksen mukaan, jos lapsia oli enemmän kuin kaksi niin työllisyysaste laski 48 % (Salonrinne & Ranto, 2017). Helsingin uutisissa todetaan, että köyhyys vaikuttaa lapsiin negatiivi-

sesti. Köyhyys aiheuttaa häpeää, ulkopuolisuutta sekä se vaikuttaa lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin (Etelä Suomen media oy, 2015.) Euroopan Unioni on määritellyt Suomen köyhyysrajaksi 1190 euroa yksineläjälle ja kahden aikuisen perheessä 1785 euroa (Moisio & Mulkkila & Ilmakunnas & Mäkinen & Saikkonen, 2016). Kuten julkisessa keskustelussa on tullut ilmi köyhyys on kasvava ongelma ja sen vaikutuksia ei voi vähätellä varsinkaan lapsiperheissä. Naisten asema työelämässä on parantunut ja se on kehittynyt 1860-luvulta lähtien. Kantaväestöön kuuluvien naisten työllisyysaste on korkea. Vaikka lastensaanti vaikuttaa työllistymiseen varsinkin kun lapset ovat alle kolmenvuotiaita niin sen jälkeen työllistyminen kuitenkin nousee melkein pä samalle tasolle kuin aiemmin. Kuten edellä mainitsin perheellisten naisten työllistymismahdollisuudet Suomessa ovat hyviä (Haapasalmi 2013,4.)

3.2 Työllistyminen kotoutumisprosessin edistäjänä

Kotoutuminen on pitkä prosessi sekä maahanmuuttajalle että yhteiskunnalle (Vähätalo 2005, 42). Maahanmuuttajaväestön ikärakenne on ihanteellinen työvoimaksi, mutta parhaassa työiässä olevien maahanmuuttajien työllisyysaste on edelleen matala. Maahanmuuttajien työllistymistä vaikeuttaa muun muassa maahan saapuessa olevan tutkinnon hyödyntäminen Suomessa. Eu:n ulkopuolelta olevaa tutkintoa on vaikea rinnastaa. Maahanmuuttajaväestöstä suurin osa on työikäisiä ja naisten osuus koko maahanmuuttajaväestöstä on 49% ja lasten osuus on noin viidennes (Ekholm & Forsander 2000, 58-59). Somaliankielisistä lähes puolet on lapsia (Forsander & Ekholm 2000, 134). On arvioitu, että koko Suomen maahan muuttaneista puolet asuu Uudellamaalla. Länsimaalaisessa yhteiskunnassa kuten Suomessa työ on erittäin tärkeä. Työtä nähdään yhteiskuntaan integroivana asiana. Jos joku ihminen ei ole työssä herää helposti kysymys, että miksi tämä henkilö ei ole työssä. Jos kansalainen ei ole työssä niin henkilö on hyvinvointijärjestelmän erityisen avun kohde. Ihminen on kautta aikojen tehnyt työtä elantonsa takia, mutta nykyään on havahduttu siihen, että työn pitäisi olla myös mielekästä. Jo 1980-luvulla eurooppalaiset ja yhdysvaltalaiset työskentelivät toimihenkilöinä taikka asiantuntijatehtävissä ja pakolaistaustaiset maahanmuuttajat teollisuudessa, mikä tarkoittaa sitä että mitä vauraammasta maasta maahanmuuttaja on kotoisin sitä paremman koulutuksen maahanmuuttaja on saanut ja se määrittelee maahanmuuttajan työmarkkina-asemaa aika lailla. Eurooppalaisten, yhdysvaltalaisen sekä kiinalaisten työllisyys tilanne 1980-luvulta asti tähän

päivään on säilynyt hyvänä muun muassa siksi, että heidän oleskeluperusteena on ollut työ, eli tieto työpaikasta ennen Suomeen saapumista (Ekholm & Forsander 2000, 57-62.) Suomessa oli 62 000 ulkomaalaista naistyöntekijää ja 81 000 ulkomaalaista miestyöntekijää vuonna 2014. Kolme suu-rinta työskentelyalaa olivat muun muassa hoiva-ala (lähihoitajat), palveluala (ravin-tola ja suurtaloustyöntekijät) sekä myyjät ja kauppiat (Tilastokeskus, 2014.) Huomaamme tästä, että maahanmuuttajat ovat suuremmaksi osaksi palvelualoilla töissä. Olisi mielenkiintoista tietää ovatko nämä kaikki työntekijät mieltyneitä työhönsä. Vai mikä on se syy, että suurin osa maahanmuuttajatyövoimasta on keskittynyt palvelualoihin.

Puhutaan siitä, että työ integroi yhteiskuntaan, mutta mitä jos työntekijä tekee työtä mistä ei pidä. Viime aikoina erilaisissa tutkimuksissa ja viranomaiskannoissa on erityisesti nostettu esille kotoutumista työn kautta. Teollisuusmaissa ja Suomessa heijastuu se kuinka maahanmuuttajien työllistyminen on paljon vaikeampaa kuin kantaväestön työllistyminen. Forsanderin ja Ekholmin mukaan, jos jokin etninen väestöryhmä on aliedustettuna taikka yliedustettuna jossain työmarkkinoiden osa-alueella vaikuttaa tämä väestön elinoloihin sekä sen väestön yleiseen asemaan yhteiskunnassa. Maahanmuuttajaperheessä, jossa yksikin perheenjäsen on työtön se vaikuttaa koko perheen kotoutumiseen yhteiskunnassa (Forsander & Ekholm 2000, 59-60.) Työ ja Elinkeinoministeriön mukaan Suomen kansantaloudelle tuleva hyöty kasvaa maahanmuuttajien työllistymisen myötä. Samaisessa tutkimuksessa on mainittu kuinka maahanmuuttajanuorilla on korkea riski jäädä koulutuksen ulkopuolelle ja kuinka maahanmuuttajanuoret hakevat ammatillisiin koulutukseen useammin kuin esimerkiksi kantaväestön nuoret. Ministeriön tutkimuksen mukaan maahanmuuttajanuorten opiskelua on tuettava.

Kokemusta omaavana muun muassa Kyky-hankkeessa työskennellessäni huomasin, että vailla koulutusta olevan äidin on haastavaa selviytyvä yhteiskunnan niin sanotusti tavallisista arjen asioista. Kuten oman lapsensa tukeminen opiskelussa ja avustaminen kotitehtävissä on erittäin haastavaa. Vanhemmat kyselivät minulta Kyky-hankkeen aikaan että mistä he voisivat saada apua omiin kotitehtäviinsä, joita he olivat saaneet koulusta. Mikäli ei huomioida erityisesti maahanmuuttajavanhempia, etenkin matalasti koulutautuneita, on mahdollista että heidän jälkikasvu ei työllisty tulevaisuudessakaan odotetusti. Kuten edellä mainitsin Hyvärisen ja Erolan mukaan

vanhempien heikompi asema periytyy jossain määrin myös heidän jälkikasvulleen (Hyvärinen & Erola 2011.) Integroituminen uuteen yhteiskuntaan tapahtuu kielitaidon avulla. Mikäli kielitaitoa ei ole on erittäin vaikeaa kotoutua ja työllistyä. Tilastokeskuksen vuonna 2014 tekemän tutkimuksen mukaan pienten lasten maahanmuuttajaäitien hyvä suomenkielentaito edistää heidän työllistymistään kun verrattiin heitä ulkomaalaistaustaisiin miehiin ja suomalaistaustaisiin äiteihin. Kielitaidolla oli erittäin suuri yhteys työllisyyteen maahanmuuttajaäideillä. Alle kolmevuotiaiden maahanmuuttaja-taustaisten lasten äidit jotka puhuivat suomenkieltä joko keskitasoisesti tai aloittelijan tasolla heidän työllisyysaste oli vain 20 %. Luku on erittäin karu, mutta yleensä Suomeen tulevat kaikista heikommassa asemassa olevat maahanmuuttajat muun muassa luku- ja kirjutustaidottomat, matalan koulutuksen omaavat lapsiperheet, vammaiset, yksinhuoltajaäidit sekä muita haavoittuvassa asemassa olevia (Pakolaisneuvonta, 2017). Suomen tulleet turvapaikanhakijat tulevat useimmiten Irakista, Somaliasta sekä Afganistanista. Suomeen tullaan yhä useammin kehitysmaista. Tulijoilla ei ole välttämättä varteen-otettavaa koulutusta, jota he ovat hankkineet kotimaastaan. Mikäli on tutkinto omasta kotimaastaan niin tutkinnon rinnastaminen Suomessa saattaa olla haastavaa tai jopa mahdotonta. Aikuinen maahanmuuttaja joutuu aloittamaan käytännössä puhtaalta pöydältä. Uuden kielen opiskelu ja käytännössä uuden ammatin opiskelu on pitkä prosessi. Mutta työllistynyt maahanmuuttaja on käytännössä kotoutunut, koska osaa puhua valtaväestön kieltä ja on löytänyt oman asemansa yhteiskunnasta. Tutkimusten mukaan työnteko edistää kotoutumista, mutta maahanmuuttajat joutuvat etsimään ensimmäistä työpaikkaansa useita vuosia. Työnsaantia vaikeuttaa myös rekrytointien rakenteissa oleva syrjintä, joka on piilevää. Maahanmuuttajavanhempien kielitaitokaan ei kehity, mikäli ei käy työssä. Maahanmuuttajien työllistyminen edistää heidän kotoutumisprosessiaan, mutta on haastavaa saada maahanmuuttajia töihin ilman kielitaitoa ja oikeanlaista taustaa (Säävälä, 2015.)

3.3 Helsingin Kaupungin palvelut kuntalaisten työllistymistä edistävinä

Helsingin seudulla on 1,4 miljoonaa asukasta ja 760 000 työpaikkaa. Muun kielisten osuus Helsingistä on 14,7%. Helsingin kaupungin toimialat jakautuvat palvelukonaisuuksiin. Helsingissä toimii kaupungin omat palvelut, valtion palvelut sekä kolmannen sektorin palvelut. Kaupungin palveluihin kuuluu muun muassa kirjastot, asu-

kastalot, nuorisoasiainkeskus, liikuntapaikat, leikkipuistot, lastentarhat ja koulut, perhetalot, neuvola, kulttuurikeskuksen toiminta, sosiaalivirastot, terveysasemat, ikään-tyneiden ja vammaisten palvelut, mielenterveys ja päihdepalvelut, maahan-muuttajille suunnatut palvelut, asunnottomille suunnatut palvelut sekä työttömille suunnatut palvelut. Kuten palvelukeskus Duuri, jonka tarkoitus on auttaa pitkäaikaistyöttömiä tai työttömiä, joilla on muutenkin erityisiä vaikeuksia työllistyä (Helsingin Kaupunki, 2017.)

Vuonna 2016 Helsingin työttömyysaste oli 12,4 %. Neljäsosalla työttömistä on enintään perusasteen koulutus. Korkeasti kouluttautuneita kaikista työttömistä on 30 % ja keskiasteen tutkinnon suorittaneita 37 %. Työttömyyden kasvua Helsingissä on selitetty pitkäistyöttömien määrällä (Salorinne, 2016)

Ulkomaalaistaustaisen työllisyysaste Helsingissä on 50%. Somalinkielisten työllisyysaste on 24,6 ja työttömyysaste 54,6. Helsingissä vain irakilaistaustaisilla on korkeampi työttömyysaste kuin somalinkielisillä 61%. Vuonna 2014 Helsingin asukkaista vähiten ansaitsivat lähi-idästä ja Afrikasta kotoisin olevat helsinkiläiset (Hiekkavuo 2017, 41.) Toisen polven maahanmuuttajien työllisyysaste jäi vertailussa muissa Euroopan maissa syntyneille matalammaksi. Sitä voi osin selittää toisen polven ulkomaalaisten nuori ikä, eli heissä on paljon opiskelijoita. Helsingin kaupungin tietokeskuksen julkaisussa käy kumminkin ilmi, että toisen polven ulkomaalaistaustaiset eivät ole työllistyneet paremmin kuin ensimmäisen polven maahanmuuttajat. Helsingin kaupungin organisaatio osoittaa vuosittain määrärahaa Helsingin kaupungin työllisyyden parantamiseen (Helsingin Kaupunki). Määrärahan tarkoituksena on työllistää työttömiä muun muassa kaupungin palvelukseen, koulutusten järjestämiseen, yhdistysten, säätiöiden, yritysten avustamiseen sekä työllisyyttä edistävien projektien toteutukseen.

Helsingin kaupunki investoi vuosittain kaupungin työllisyydenhoitoon. Budjetilla muun muassa työllistetään kuntalaisia kaupungin palvelukseen, koulutetaan heitä ja samalla tuetaan kaupungissa toimivia yhdistyksiä, yrityksiä ja säätiöitä. Nuorten työllisyyspalveluja, joita kaupunki tuottaa suoraan itse on muun muassa. Nuorten urapalvelut, Helsinki TYP nuorten palvelut sekä Ohjaamo Helsinki. Aikuiset saavat ohjausta omaan työllistymiseensä Työrasti Helsingistä sekä Helsinki TYP aikuisten palveluista (Helsingin Kaupunki, 2017.)

Se monellako kielellä työllisyys palveluita saa ei ole määritelty Helsingin Kaupungin nettisivuilla. Kaupungin internet sivut ovat kuitenkin kuudella eri kielellä, jotka ovat suomi, ruotsi, ranska, saksa, venäjä ja englanti. suomen kieli. (Helsingin kaupunki, 2017). Kielivalikoimassa ei ole somalin kieltä, vaikka somalinkielisten työllistyminen on ollut heikkoa kuten olen edellä maininnut. Helsingin Kaupunki pyörittää Infopankki nettisivustoa, josta löytyy tietoa eri kielillä muun muassa somalinkielellä. Mutta tietoa erilaisista työllisyyttä edistävästä palveluista mitä Helsingin kaupunki suoraan tuottaa kuntalaisille ei löydy. Infopankki sivustosta ei löydy muun muassa. koulutuksesta mitä työttömille järjestetään eikä Helsinki lisä toiminnasta, joka on tarkoitettu pitkäaikaistyöttömän ja vajaakuntoisen kuntalaisen palkkakustannuksiin. Helsinkiläiset palvelut ovat kuitenkin laajoja ja kotivanhempi on myös tuettu kaupungissa. Helsingissä toimii kotivanhempien suomenkielenkurssi, jossa on lasten-hoito samaan aikaan kuin vanhemmat opiskelevat suomen kieltä. Kaupungissa pyörii myös Kotoklubi kaneli, jossa on vanhempi-lapsi toiminta. Siellä opitaan arki-suomenkieltä toiminnallisesti lapsen kanssa. Kotoklubi Kaneli sai Suomen Pakolaisavun myöntämän Vuoden kotoutumisteko -tunnustuksen tänä vuonna työstään kotona lasten kanssa olevien maahanmuuttajavanhempien parissa.

Näin haastateltavat vastasivat kuin kysyin, että auttavatko Helsingin kaupungin palvelut sinua työllistymään:

Auttavatko Helsingin palvelut sinua mielestäsi työllistymisessä?

1

En ole varma.

5

Mielestäni ne auttavat.

Helsingin Kaupungin panostus heikompiin näkyy kaupungin toiminnassa, kuten olen edellä maininnut. Kuitenkin vuonna 2016 kaupungin henkilöstöstä vain 6.6 % puhuivat muuta kieltä äidinkielenään kuin ruotsia ja suomea. Kaupungin verkkosivusto on monikielinen, mutta erityisiä ryhmiä, kuten somalinkielisiä, ei ole huomioitu. Olen edellä maininnut, että somalinkieliset perheet ovat suuria ja noin puolet somalinkielisistä on lapsia. Kun on näin isosta verkkosivustosta kyse, jossa saa tietoa terveyspalveluista, koulutukseen ja työllistymiseen on aika absurdia jättää tämä kieli pois

kaupungin tietoa antavasta verkkosivustosta. Se hetki jolloin somaliäidillä olisi tyypillisesti aikaa etsiä tietoa muun muassa iltaisin, ei suomenkieltä taitamaton äiti löydä tarvitsemaansa tietoa mistään.

3.4 Somalinkielisten naisten työllistyminen Suomessa ja kansainvälisesti

Vanhoillisessa somalikulttuurista, mitä on harrastettu aikaisemmin Somaliassa on edelleen käytössä merkittävässä määrässä. Somaliyhteisö on ollut hyvin patriarkaalinen. Miehet ovat perheen pää, miehet sanovat viimeisen sanan. Somalinaista kumminkin suojelee asema omassa perheessään naimisiinmenon jälkeenkin. Naisen oma perhe suojelee naista, jotta miehen sukulaiset ja klaani eivät kohtele naista ei toivotulla tavalla. Somalinaisten rooli kotona on hyvin maalaishenkinen. Naiset huolehtivat lasten hoidosta ja ruuan laitosta, somalinaiset ovat kodin tukipilari. Somalian sisällissodan synnyttyä tämä asema on entistä enemmän vahvistunut. Somaliassa väliajoin toistuva ilmaston kuivuus on pelannut omaa peliään ja pakottanut molemmat sekä naiset että miehet huolehtimaan taloudellisestakin puolesta (Ibrahim 2004, 24-26.) Somalinaiset muun muassa Kanadassa tukevat omia perheenjäseniään, jotka asuvat kotimaassaan tukemalla taloudellisesti ja sponsoroimalla perheenjäsentien matkaa Kanadaan (Affi 2004, 107-110.)

Musliminaisten työllistyminen muutenkin koko Suomessa on ollut erittäin haastavaa (Tiilikainen 2008, 10). Suomalaiset vierastavat erityisesti Islamilaista kulttuuria, vaikka Islam on somalinkielisten identiteetin lähtökohta (Vähätalo 2005, 40-41). Suomalaisista ainoastaan kuusi prosenttia Islamista myönteisesti. Kansainvälisessä vertailussa Suomi sijoittui ensimmäiseksi kriittisyydessään muslimeita kohtaan (Yleisradio oy, 2011). Musliminaiset käyttävät yleensä päätä peittävää huivia ja väljiä vaatteita enimmäkseen hameita ja mekkoja. Joskus musliminaisen työllistymishaaveet ovat pirstaloituneet kun oppilaitoksesta on sanottu ”jos et voi käyttää housuja älä hae opiskelemaan” (Yleisradio oy, 2013). Vuonna 2017 uutisoitiin että Euroopan tuomioistuin linjasi sen että työnantaja saa kieltää muslimityöntekijältä huivin käytön. Euroopan Unionin tuomioistuin määritteli tämän ei syrjiväksi tapaukseksi. Kumminkin molemmat tapaukset joista valitettiin Euroopan tuomioistuimelle olivat Ranskassa ja

Belgiassa, työntekijät eivät suostuneet työnantajan ehdotukseen ja heidän irti-sanottiin. Belgiassa musliminainen työskenteli vartiointiliikkeen asiakaspalvelu tehtävissä ja Ranskassa toinen musliminainen työskenteli ohjelmistosuunnittelijana (Court Of Justice Of European Union, 2017.) Maahanmuuttajanaisten on ollut erittäin vaikeaa työllistyä jokaisessa työsektorilla muun muassa Kanadassa. Naiseutensa lisäksi työllistymistä vaikeuttavat eri kulttuuri, uskonto sekä tumma ihonväri. Työkokemuksen puuttuminen nykyisestä kotimaasta vaikeuttaa naisten työllistymistä niihin aloihin missä he olivat olleet aikaisemmin töissä, niinpä suurin osa Kanadassa asuvista somalinaisista työllistyy palvelualoille, joissa ei tarvita merkittävää kielitaitoa. Naisten kielitaitokaan ei myöskään kehity työpaikoilla, koska muut työntekijät eivät kommunikoi heidän kanssaan riittävästi verbaalisesti ja työ on tällöin tehty eristyksissä. Pitkät työvuorot ja työn vaatavuus tekevät mahdottomaksi sen että naiset opiskelisivat viikonloppuisin taikka iltaisin (Affi 2004, 107-115.)

Somalit tummine ihoineen, Islaminuskoineen sekä erilaisine kulttuureineen merkitsevät vaaleaihoiselle, kristitylle eurooppalaiselle suomalaiselle rohkeasti ilmaistuna uhkakuvan. Kristittyjen ja muslimeiden suhteiden uudelleen kiristyminen on saattanut edesauttaa tätä. Tämä vaikuttaa somalialaisten asemaan yhteiskunnassa ja työllistymiseen (Vähätalo 2005, 40-42.) Vantaalla oli paljon somalinkielisiä naisia jotka olivat työttömiä. Kari Vähätalon mukaan Hakunilan alueen kantaväestön ja somali väestön välien kiristyminen saattaa osin selittää tätä. Somalinkielisten työskentelyammatteihin ennen Suomeen saapumista on ollut vaikea löytää vastinetta suomalaisesta ammattiluokittelusta. Neljässä kymmenestä tapauksesta somalinkielisten ammattitaidon luokitus on epäonnistunut ja heitä ei ole sijoitettu mihinkään työvoimaviranomaisen luokituksessa. Kun tarkastellaan Vuosia 1994-2000 Niin somalinkieliset olivat kaikista eniten maahanmuuttajaryhmistä työllistäneet Helsingin, Espoon ja Vantaan työvoimaviranomaisia. Suomalaisten suhteessa somalinkielisiin on usein kyse kielteisistä ennakkoluuloista. Valtaväestö torjuu vahvasti ja jos sen lisäksi etniset ryhmät omaavan erityisen, ongelmallisen taustan, muodostuu vaikeaa työsyryntää ja näin somalinkielisten työllistyminen vaikeutuu edelleen. Kumminkin somalinaiset ovat aktiivisempia löytämään koulutuksiin kuin somalimiehet (Vähätalo 2005, 52-71.)

Vuonna 2012 merkittävä osa, 38 prosenttia, somalinkielisistä perheistä oli yksinhuoltajaperheitä Suomessa ja määrän nähdään kasvavan vielä enemmän. 85 % lapsista asuu äidin luona (Suomen somalia verkosto, 2017.) Kanadassa somali yksinhuoltajaäitien määrän korkea luku on monisyinen, yksi syy on miehen ja naisen rooli-asetelma, jossa yritetään selviytyä uudessa kotimaassa. Somaliassa aikoinaan miehet eivät ole tehneet kotitöitä vaan naisia ovat auttaneet sukulaiset. Ja kun Kanadassa ei välttämättä ole sukulaisia naisen täytyy selvitä yksin kodinhoidollisesta puolesta ja lastenhoidosta. Samalla miehet odottavat kunniaakasta kohtelua ja haluavat käyttää valtaansa perheenpäänä niin kuin Somaliassa on ollut tapana. Miehet odottavat että heille ollaan kuuliaita ilman että he avustaisivat kodin hyvinvoinnissa (Affi 2004, 107-108.) Maahanmuuttajat yleensäkin ovat haavoittuvammassa asemassa kuin kantaväestö, koska eivät tiedä oikeuksiaan työntekijöinä. Maahanmuuttajalla on myös pelko työpaikan menettämiseen mikäli hän valittaisi työoloistaan (Tiilikainen 2008, 81).

Marja Tiilikainen kertoi tutkimuksessaan että maahanmuuttajanaiset kertoivat, että työyhteisöissä maahanmuuttajanaisten täytyy tehdä monin verroin työtä, jotta heitä ei nähtäisi negatiivisessa mielessä maahanmuuttajina vaan heidät nähtäisiin osaavana työvoimana. Somalinkielisten musliminaisten työllistyminen ei ole yhtä helppoa kuin eurooppalaisen ei-muslimi maahanmuuttajanaisten työllistyminen. Somalinaisten asema ja rooli omissa yhteisöissään on vaativa. Uudessa yhteiskunnassa kantaväestö saat-taa oudoksua ja aliarvioida. Somaliäidin normaali arki on haastavaa. Hänen täytyy päivittäin täyttää velvollisuudet, joita oma yhteisö vaatii ja velvollisuudet, joita uudessa kotimaassa vaaditaan. Somali-muslimi äidin identiteetin lähtökohtana oleva Islam on miltei ainoa voimavara, mikä auttaa jaksamaan. Ja kun uudessa yhteiskunnassa oudoksutaan somaliäidin uskontoa, tämä vaikuttaa arkeen merkittävästi. Jos ammennan elementtejä kokemusasiantuntijuudestani tästä aiheesta, olen itse somalinkielinen nainen ja äiti, oma yhteisö odottaa omia vaatimuksiaan ja oma uusi kotimaa aliarvioi jatkuvasti. Aloitin työelämän 15 vuoden ikäisenä ja edelleen kadulla huudetaan ”sossupummi”. Somalinkielisen äidin työllistyminen on käytännössä erittäin haastavaa kaikkine moninaisine syineen.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO

Käytin opinnäytetyössäni puolistrukturoitua haastattelumenetelmää. Halusin alusta asti saada selville tiettyjä asioita haastattelun kautta ja näin ollen tämä haastattelu menetelmä sopi hyvin opinnäytetyöni tutkimusmenetelmäksi. Kysymykset etenivät kaikissa tilanteissa samalla tavalla ja haastateltavat eivät saaneet suuria vapauksia haastattelutilanteessa. Lomakehaastattelua en halunnut käyttää, koska halusin välttää sitä että luku- ja kirjoitustaidottomat eivät olisi päässeet osallistumaan tutkimukseen. Tavoitteena oli selvittää Helsingin somalinkielisten äitien työllistymiseen vaikuttavia seikkoja, somalinkielisten äitien rooliasemaa omassa perheessään ja heidän mielikuviaan työllistymisestä ja kouluttautumisesta. Haastattelin äitejä 11.9.2017-17.9.2017 välisenä aikana. Haastattelu tapahtui somalinkielellä ja kerroin suullisesti, että haastattelu on luotettava ja nauhoitus on tarkoitettu vain minuun omaan käyttööni. Lisäksi kerroin että heidän ei tarvitse kertoa nimeään. Kolme haastattelua tapahtui kauppakeskuksessa kahvilassa ja lastenhoituhuoneessa. Neljä haastatteluista tapahtui yksityisasunnossa, jossa haastattelin vuorotellen kaikkia neljää. Yhden henkilön haastatteluun kului aikaa maksimissaan viisitoista minuuttia. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin.

4.1 Haastateltavien profiili

Haastattelin seitsemän helsinkiläistä somalinkielistä äidinkielenään puhuvaa äitiä. Haastatteluun osallistuneet olivat iältään noin 20–40 vuotiaita, joista kauemmin on asunut Suomessa kaksikymmentäviisi vuotta ja lyhyin maassa oloaika oli viisi vuotta. Niin että varhaisin muutto oli 1992 ja viimeisin muutto vuosi oli 2012. Suurin osa asui Suomessa noin kymmenisen vuotta. Kaikki olivat äitejä. Kahdella oli kuusi lasta, yhdellä oli kolme lasta ja oli tällä hetkellä raskaana, yhdellä oli kaksi lasta, yhdellä kolme lasta ja yhdellä oli yksi lapsi. Haastateltavani olivat kaikki naimisissa. Kolmella henkilöllä oli ammattitutkinto ja yhdellä oli lyhyt koulutus taustalla ja kahdella ei ollut ollenkaan tutkintoa. Haastattelussa nousi hyvin esille äitien rooli kotona, jota olinkin hakenut. Vaikka joukossa oli myös kouluttautuneita ja yksi myös työssäkäyvä niin kuitenkin useasti nousi esille samoja asioita vapaa-ajasta ja sen vietosta. Yksi haas-

tateltavista vastasi haastattelussa sekä suomeksi että somaliankielellä, joka osoittaa sen että on tullut nuorena Suomeen. Yhdellä oli englanninkieleltä vivahduksia ja yhdellä arabiankielestä. Luku- ja kirjoitustaidottomuutta oli vain yhdellä henkilöllä hänen vastauksensa kysymyksiin oli selkeää somalinkieltä poiketen muista haastatteluun osallistuneilta. Ainoastaan yksi henkilö oli muuttanut Suomeen puolisonsa takia ja yksi oli tullut Suomeen vanhempansa mukana. Muut olivat tulleet turvapaikanhakijoina. Kaikki haastateltavat asuivat Helsingissä. Kukaan haastateltavista ei ollut koskaan osallistunut tietopainotteisiin vertaisryhmiin, mutta halukkuutta oli.

5 AINEISTON ANALYYSI

Tässä kappaleessa aion analysoida strukturoidun haastattelun avulla saamani aineistoa. Käsittelen aineistoa erilaisten teemojen avulla, jotka ovat palvelujen hyödyntäminen, rooliasetelmat perheessä, vapaa-ajan hyödyntäminen työllistymisessä sekä työllistymisen vaikutusta ydinperheeseen. Aion peilata aineistosta esille tulleita oppinäytetyössä aiemmin esitettyä tietoperustaa.

5.1 Palvelujen hyödyntäminen tiedon etsinnässä ja sosiaaliset verkostot

Kysyessä palveluista jouduin useasti antamaan esimerkkejä mikä palvelu on, jotta haastateltavat tunnistaisivat mitä tarkoitin kysymyksellä. Haastattelukielenä käytin selkeää somalinkieltä, joka oli vielä saanut hiontaa Kyky – hankkeen vertaisryhmien vetäjänä ollessa. Vertaisryhmiini osallistujat olivat alle vuoden asumisesta yli kaksikymmentä vuotta Suomessa asuneita. Ryhmän vetäjänä opin tuolloin että verbaalisen viestinnän selkeys on erityisen tärkeää kun kohderyhmässä oli luku- ja kirjoitustaidottomia sekä kauan asuneita Suomessa, mutta kouluttamattomia vanhempia. Minun kielellisestä taidostani ei voinut ainakaan johtua miksi sanaa ei ymmärretty niin kuin se on. Syytä miksi myös ammatillisen koulutuksen saaneet eivät ymmärtäneet ”palvelut” sanaa jäi myös epäselväksi. Lapsiperheellisinä yleisimmin käytettiin neuvolaa ja leikkipuistotoimintaa. Yksi hyödynsi myös kirjastoa ja yksi hyödynsi kolmannen sektorin tuottamia palveluita.

Palveluihin uskottiin, mutta sitä ei kovasti noteerattu. Kaikki haastateltavat uskoivat että Helsingin kaupungin palveluita pystyy hyödyntämään koulutuksen ja työn löytymisessä. Palveluja pidettiin itsestään selvänä. Turun Sanomien mukaan maahanmuuttajat käyttävät hyvin suomalaisen yhteiskunnan tarjoamia palveluja, mutta jostain syystä se ei paranna maahanmuuttajien työllistymistä millään saralla (TS Yhtymä, 2014). Samaisessa artikkelissa myönnettiin että palveluja on vaikea kehittää jos ei ole olemassa tietoja siitä että miten palvelut tukevat työllistymistä. Väestöliiton tutkimuksessa ”Menestyvät maahanmuuttajanaiset” tulee ilmi kuinka suomalaisen yhteiskunnan palvelut ovat tukeneet menestyvien maahanmuuttajanaisten koulutus- ja urapolkua. Yksi haastateltavista kertoi haastattelussa, että palvelut eivät ole yhtä luotettavia kuin ovat olleet kymmenen vuotta sitten. En valitettavasti kysynyt millä tavalla, vaikka mielenkiinto heräsi tässä. Seuraavaksi kerron esimerkkejä miten haastateltavat kuvailevat palveluja:

”Joka vuosi tulee uusia systeemejä, palvelut eivät ole luotettavia verrattuna viimeiseen kymmeneen vuoteen”

”Käytämme samanlaisia palveluita kuin muut, emme ole erilaisia kuin muut”

Haastateltavien sosiaaliset verkostot olivat kapeahkoja mielestäni. Kahdella haastateltavalla oli suomenkieliset sosiaaliset verkostot somalinkielisten lisäksi. Yhdellä oli somalinkielisten kavereiden lisäksi venäjänkieltä äidinkielenään puhuvia ystäviä. Yhdellä oli somalinkielisten ystävien lisäksi englanninkielinen kaveripiiri. Kahdella muulla koko heidän sosiaalinen verkosto koostui ainoastaan somalinkielisistä kavერიpiiristä. Tiedonhakuun liittyen haastateltavista tietoa haki verkosta vain kaksi henkilöä. Kolme haastateltavaa kysyivät tutuilta kaipaamiaan asioita ja yksi henkilö kysyi aviomieheltään taikka varasi tulkin johonkin palveluun, jonne sitten kysyi kaipaamiaan asioita. Yksi neljästä henkilöstä kysyi suomenkieliseltä kaverilta ja kolme muuta kysyivät somalinkielisiltä tutuilta. Luottamus kavereihin tiedonantajina oli erittäin suuri. Esimerkiksi yksi haastateltava sanoi näin:

”Kaveri ei kerro mitään muuta kuin oikeaa tietoa, kaveri kertoo oikean tiedon ja jättää väärän tiedon pois”

Haastatteluun osallistuneista kaikki kertoivat, että heidän lähipiirissä on työssäkäyviä. Kysyessäni heidän haaveammattista, sellaisesta ammatista, jossa olisi kiva olla töissä niin osallistujilla kenelläkään ei ollut haaveammattina sellaista ammattia joka olisi joko alempi korkeakoulututkinto taikka ylempi korkeakoulutkinto puhumattaan professorin pätevyydestä. Unelma-ammatteja oli muun muassa matkailuvirkailija ja lähihoitaja. Onko niin, että ystäväpiirissä ei välttämättä ole korkeakoulututtaneita. Tutkimuksessa jäi epäselväksi miksi eri ikäisillä haastateltavilla ei ollut haaveena korkeakoulututkinto. Kyky hankkeessa ohjatessani somalinkielisiä äitejä ilmiö oli sama. Harvoin äidit toivoivat korkeakoulututkintoa.

5.2 Vapaa-ajan hyödyntäminen työllistymisen näkökulmasta

Kun kysyin haastateltavilta mitä he tekevät jos heillä on kaikki kotona tehty. Kaikella tarkoitin kodin siivousta, ruoanlaittoa sekä lastenhoitoa. Jokainen haastateltava vastasi, että lähtee ulos hengähtämään.

Tässä esimerkki mitä äidit tekevät vapaa-ajallaan:

Ilman aikuistenkontaktia äidit tunsivat väsymystä. Äidit kaipasivat muiden aikuisten kontaktia (Vainio 2010, 8). Neljä haastatteluun osallistuneista sanovat, että kaikki kodinhoito on melkein pä heidän vastuullaan, sillä heidän miehet kävivät töissä. Yk-si äiti sanoi, että se kumpi vanhemmista tulee aikaisemmin kotiin hoitaa kodin velvollisuudet. Kun kysyin, että mitä jos äiti ei tekisi kotityötä niin kuka tekisi ne sitten, jos äiti päättääkin yhtenä päivänä jättää vaikka kodinsiivouksen tekemättä? Yksi vastasi että ei kukaan tekisi, yksi sanoi että lasten isä tekisi jos hän olisi esim. vastasynnyttänyt. Yksi sanoi, että lapset tekevät. Äitien vastuu kodinhoidosta on edelleen suuri. Miehet eivät tee yhtä usein kotitöitä kun naiset, lisäksi naiset tekevät näkymä-töntä kotityötä paljon enemmän kuin miehet (Yleisradio oy, 2016). Haastateltavien arkirutii-

neihin kuuluivat huolenpito lapsista sekä kodista huolehtimista. Kun äitien harteilla on niin suuri vastuu, missä vaiheessa kieltä osaamaton kotiäiti pystyy investoimaan koulutus- ja urapolkuun? Kun olin ohjaajana Kyky-hankkeessa huomasin kuinka mahtavaa on, että yhteiskunta tarjoaa äideille kurssin, jossa äitien lapsista huolehditaan ja sinä aikana äiti pystyy kehittämään itseään samalla. Huomasin, että äitien ongelmat eivät rajoittuneet ainoastaan koulutuksen puutteeseen, vaikka se oli suurin ongelma heillä. Äitien harteilla oli oman yhteisönsä paineet, saattoi olla huono avioliitto takana. Äideillä saattoi olla haasteita lasten kasvatuksen kanssa. Huomasin että somalinkieliset kotiäidit periaatteessa ovat yksin melkein kaikesta vastuusta, vaikka asuvatkin hyvinvointiyhteiskunnassa. Mutta se oli silmiä avaava että somalinkielinen äiti on edelleen haasteiden edessä jopa Suomessa.

5.3 Rooliasetelmat perheessä työllistymisen esteenä

Somalia on maailman neljänneksi epätasa-arvoisin maa naisten näkökulmasta. 20-24 vuotiaista naimisissa olevista naista 45% on mennyt naimisiin ennen 18-vuoden ikää. Lisäksi 98% somalialaisista tytöistä ympärileikataan. Vuonna 2012 ainoastaan syyskuussa rekisteröitiin 237 raiskausta ainoastaan Mogadishun alueella (United Nations Develop Programme Somalia 2012, 2.)

Näin haastateltavat vastasivat kun kysyin miten kotityöt jakaantuvat perheessä:

Miten kotityöt jakautuvat teidän perheessänne?

5

Minä vastaan niistä pääasiassa.

1

Jaamme työt miehen kanssa puoliksi.

Viisi somalinkielisistä naisista, jotka osallistuivat haastatteluun kertoivat, että he ovat kotona hoitamassa lapsiaan ja heidän miehet olivat työssäkäyviä. Yksi haastateltavista sanoi, että hän myös käy töissä miehensä rinnalla. Viidellä naisella oli ensimmäinen vastuu kodin huolenpidosta ja lastenhoidosta. Ensimmäisellä vastuulla tarkoitetaan suurinta vastuuta. Yhdellä naisella oli vastuu jaettuna miehensä kanssa sillä he molemmat olivat työssäkäyviä. Kysyin tutkimukseen osallistuneilta, että kertoisivat

miten työnjako menee heidän perheessään. Viisi haastateltavaa vastasivat, että he huolehtivat kodista ja miehet käyvät työssä. Yksi vastasi, että työt on määritelty heidän arjessaan niin että se joka menee aikaisemmin kotiin vanhemmista ottaa kopin ruuasta ja muusta. Lapsilla on tehtävänä soitella sisaruksiaan läpi ja etsiä missä he ovat ja milloin ovat päässeet koulusta. Viisi tutkimukseen osallistunutta eivät ilmaisseet mitään muuta isien päävastuulla olevan kuin työssäkäynti.

5.4 Näkökulma oman työllistymisen vaikutuksista omiin lapsiin

Yksi mielenkiintoisimmasta kysymyksestä oli minulle, että millä tavalla vanhemmat uskoivat, että heidän työssäkäynti vaikuttaisi heidän jälkikasvuun. Yksi haastateltavista sanoi, että hänen vanhemmat lapsensa ovat ottaneet esimerkkiä hänestä ja hänen aviomiehestään etsimällä itsekin töitä koulun ohella. Hän uskoi että työssäkäynti vaikuttaa positiivisesti hänen lapsiinsa. Toinen äiti sanoi, että ei usko että mitenkään vaikuttaa hänen lapsiinsa jos hän on töissä tai joko ei ole töissä. Kolmas äiti sanoi, että haluaa lapsen menevän hoitoon vasta kun lapsi osaa omaa äidinkieltään. Neljäs äiti oli sitä mieltä, että lapset tarvitsevat paljon huolenpitoa ja työssäkäynti lasten hoidon rinnalla on haastavaa. Hän oli sitä mieltä, että vasta kun lapset ovat kouluiässä silloin on helpompi mennä töihin.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyön johtopäätöksenä on, että somalinkielisten naisten työllistyminen on haastavaa moniulotteisesti. Siihen vaikuttavat somalinaisen rooliasema perheessään sekä mihin yhteiskunta on hänet luokitellut. Helsingin kaupunki on panostanut maahanmuuttajiin ja heidän työllisyyteen, mutta kehitettävää on edelleen varsinkin viestinnässä. Helsingin kaupungin henkilöstössä on edelleen liian vähän muuta kieltä kuin suomea ja ruotsia puhuvia. Kaupunki tukee kotivanhempien kielenkehitystä, mutta lisäämällä vieraskielisiä työntekijöitä enemmän näistäkin palveluista saataisiin todennäköisesti vaikuttavimpia. Toimintoja, joihin kieltä taitamattomat naiset voisivat osallistua pitäisi lisätä paljon. Palveluita pitää pysyväittää, ei niin että maahanmuuttajat ovat aina projektin kohde. Kun aina alkaa uusi hanke, ongelma ei ole kadonnut mihinkään päinvastoin voi olla, että se kasvanut. Kuten kaikille oli tullut yllätyksenä

vuoden 2015 pakolaismäärä. Kukaan ei osannut odottaa kun yli 30 000 turvapaikanhakijaa ylitti rajan Suomeen. Jotta ei aina yritettäisi sammuttaa ongelmaa, joka on paisunut, niin olisiko mahdollista ennaltaehkäisyyn avulla jo valmiiksi ehkäistä ongelmien syntymistä. Kuitenkin puhutaan kohderyhmästä, jonka maahantulo on alkanut melkein 30 vuotta sitten. Näin ollen onko tosiaan niin, että kehitys on ollut melko hidasta kun tätä kohderyhmää ei olla huomioitu Helsingin kaupungin verkkosivuillaan, koska ei ole tarjolla tietoa kaupungin palveluista omalla äidinkielellä. Siitä huolimatta, että somalit ovat Suomessa suuri vähemmistö-ryhmä. Kun maahanmuuttajien yhteiskuntaan kuuluvuutta lisätään erilaisten pisy-vien monikielisten palveluiden avulla, kotoutuminenkin voisi edetä, koska ei tarvitse heti osata kieltä, jotta saisi tietoa. Tämä olisi kaupungillekin hyödyllinen toiminta-muoto, koska viestintää eri palveluista voitaisiin kehittää ja se voisi mahdollisesti tavoittaa suuremman ryhmän. Palveluiden tuntemattomuus näkyi edelleenkin kuin haastateltavani olivat joko työllistyneet tai kouluttautuneet.

Somalinaiset kuten yleensä musliminaiset on haastava työllistää heidän erityisen puheutumisen vuoksi. Mutta heidän identiteettiään ei voi viedä heiltä pois. Se ei kuulu muun muassa kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, joihin Suomi on sitoutunut. Suomen kotouttamislaissa määritellään, että maahanmuuttaja integroituisi suomalaisen yhteiskuntaan omaa kieltään ja kulttuuria säilyttäen. Myös suomalaisen valtaväestön suhtautuminen muslimeihin niin kärjekkäästi on oma varjopuolen-sa. Muslimi, musta, nainen, somalikulttuurin omaava henkilöllä on erittäin haastava työllistyä, puhumattakaan puuttuvasta ammattitaidosta taikka luku- ja kirjoitustaidottomuudesta.

Palaan taas uudestaan kaupungin henkilöstön monimuotoistumiseen, ennakkosenteet ja ennakkoluulot voisivat hävitä mikäli kaupungin henkilöstö olisi monikielinen ja moninainen. Arki koulutus- ja työkeskeisessä maassa on haastavaa, jos rooli kotonakin on erityisen suuri, puhumattakaan siitä, että kotimaassa olevista sukulaisista pitäisi pitää huolta. Miten kielitaidoton äiti pääsee esimerkiksi erilaisiin kerhoihin ja muuhun vertaisryhmätoimintaan, jossa voisi kertoa omia tuntemuksiaan ja voimavarojaan se on haastava yhtälö. Kyvyt käyttöön –hankkeen vertaisryhmätoimintaa pitää jossain muodossa pysyvöittää kaupungissa, yksi esimerkki tästä on kaupungin henkilöstön moninaistaminen kielellisesti. Omalla äidinkielellä toimiva pal-

velu tavoittaa haastavassakin elämäntilanteessa elävät äidit ja he voivat täten saada apua hyvinkin nopeasti.

Usein kohtaan entisiä asiakkaitani Kyky-hankkeesta Itä-Helsingissä. Hymyilevä äiti saattaa tulla kadulla luokseni ja kertoa, että on päässyt esim. Stadin Ammattiopiston toimintaan mukaan ja kertoo, että on niin iloinen kun aamulla katsoo peilistä ja panostaa ulkonäköönsä koska on lähdössä kouluun. Tämä tekee minut erittäin onnelliseksi kun silloin tällöin näen entisiä asiakkaita ravintolassa taikka kauppareissulla. Äidit ovat päässeet eteenpäin elämässään ja näyttävät erittäin iloisilta. Kun äiti voi hyvin, niin silloin lapsikin voi hyvin tämän sanonnan olen toistanut itselleni väliajoin siitä asti kun minusta tuli äiti. Kouluttautuneena ulkomaalaisena, tummaihoisena, muslimina ja huivina käyttävänä naisena olo ei ole helppoa asua länsimaa-laisessa valtiossa. Puhumattakaan suomen tai ruotsin kieltä osaamattomasta koulutautumattomasta luku- ja kirjoitustaidottomasta haavoittuvassa asemassa olevasta kuuden lapsen äidistä. Somalinkieliset naiset saatetaan muistaa yleensä kun puhutaan ympärileikkauksista, huivista, tummaihoisuudesta sekä alistetuista naisista. Somalinkieliset naiset ovat kokeneet paljon omassa maassaan ja omissa yhteisöissään. Somalinkielisten äitien vahvuus on sanoinkuvaamatonta. Kuka ihminen pystyisi huolehtimaan kahdeksasta lapsesta, heidän ravinnostaan, vaatteistaan, kasvatuksesta ja sen lisäksi huolehtimaan Afrikassa asuvista omista perheenjäsenistään muun muassa. rahallisesti vaikka on itse työtön. Somalinkielisten naisten rooli kotona on suuri, kouluttautumisen ja työllistymisen jälkeenkin. Naiset kokevat että he ovat ensisijaisesti vastuussa kodinhoidollisesta puolesta ja lastenhoidosta. Kun uudessa kotimaassa ei välttämättä ole auttavia käsiä niin kuin kotimaassa, ja aviomiehen asema perheessä on epäselvä, syntyy ongelmia. Jotta arjesta pitäisi selvityä, ei tärkeät asiat jäävät jälkeen. Kuten kouluttautuminen tai työllistyminen.

Suomi on täynnä näitä rautaisia naisia. Näitä rautaisia naisia täytyy voimaannuttaa, heitä täytyy tukea työllistymään ja heitä täytyy tukea aktiiviseen kansalaisuuteen. Heidän täytyy saada tietää, että he ovat suomalaisia äitejä siinä missä muutkin suomalaiset äidit ovat.

Opinnäytetyötä tehdessä pystyin peilaamaan sellaisia asioita mitä olen aikaisemmin pohtinut ja ymmärtämään niiden tieteellisen merkityksen. Opinnäytetyö on kehittänyt

omaa ammatillisuuttani etenkin matalasti kouluttautuneisiin naisiin, sitä kautta maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen. Ohjatessani Kyky-hankkeessa huomasin että tietyn ikäiset somaliäidit olivat se ryhmä jossa oli eniten luku- ja kirjoitustaidottomuutta ja se ryhmä joka tarvitsi paljon erityistä tukea ja jolla saattoi olla ongelmia muun muassa kodinhoidossa. Laskemalla selvisi että tämä ryhmä oli Somalian sisällissodan aikaan iältään alle kymmenen vuotiaita, jotka ovat ennen Suomeen tuloa perustaneet perheen ja koulutusta heillä ei periaatteessa ole. Helsingissä täytyy panostaa entistä enemmän kotivanhempiin, varsinkin kuin somalinkielisten perheiden kohdalla yksinhuoltajaäitien määrä on korkea. Tällä tavalla taataan että lapsetkin ovat varhaisen tuen piirissä.

Olin suunnitellut opinnäytetyötä vuodesta 2016 lähtien. Opinnäytetyön teon ajankohta on muuttunut useasti, mutta aihealueena pysynyt melko samanlaisena. Prosessi on ollut hyvin antoisa ja merkityksellinen. Alun perin oli ollut tarkoitus tehdä opinnäytetyö Kyky-hankkeeseen (2015-2017). En kerennyt tekemään opinnäytetyötä siihen erilaisista syistä johtuen. Pääsin kumminkin tekemään opinnäytetyötä Kyvyt Käyttöön -hankkeelle, joka on Kyky-hankkeelle jatkoa. Opinnäytetyön prosessin aikana ammatillisuuteni sekä asiantuntijuuteni maahanmuuttoon, työllisyyteen, koutoutumiseen sekä somalinkielisiin naisiin erityisenä kohderyhmänä on avartunut. Opinnäytetyön teossa tutustuin laajasti kirjallisuuteen, lukemattomiin artikkeleihin sekä lukemattomiin tilastoihin. Työn tekeminen on ollut hyvin mielenkiintoinen ja omaa yhteisöpedagogin ammatillisuutta rakentava. Maahanmuutto on aiheena hyvin ajankohtainen ja jakaa mielipiteitä. Välillä mediassa näkee myös kärkkäitä mielipiteitä. Loppujen lopuksi maahanmuuttotyö on hyvin palkitsevaa ja kauaskantoista.

6.1 Opinnäytetyön luotettavuuden arviointi

Tutkimuksissa on tärkeää välttää virheitä. Koska tulosten luotettavuus sekä pätevyys vaihtelevat niin täytyy arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Reliaabelius tarkoittaa mitaustulosten toistettavuutta esim. kahden arvioijan päätyessä samaan tulokseen tulos on realiaabelinen. Validius taas tarkoittaa muun muassa tutkimusmenetelmän kykyä

mitata sitä mitä sen oli tarkoituksin mitata ja tämä mittari saattaa aiheuttaa tu-loksiin virhettä. Jotta laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta olisi enemmän tutki-jan pitäisi hyvin tarkasti selittää tutkimuksen toteuttamisesta (Hirsjärvi, Remes, Saja-vaara 1997 226-229). Litterointiin sain avustusta ja teknisen vian takia yhtä aineistoa ei pystytty litteroimaan. Jätin lopuksi sen aineiston kokonaan käyttämättä opinnäyte-työssä.

Aineiston analysoinnissa koen että sain vastaukset haluamiini tietoihin. Tässä ta-pauksessa koen että aineisto oli luotettava. Keräämäni aineistoa tuki myös kan-sainvälisesti tehdyt tutkimukset sekä kirjallisuus. Koen kumminkin, että haastattelu olisi ollut monipuolisempi ja laajempi, jotta tulos olisi kattavampi. Olisin toivonut että olisin kysellyt enemmän muun muassa. liittyen kaupungin verkkosivuihin ja hake-vatko he sieltä koskaan tietoa. Rohkenen kumminkin väittää, että tulokseni ovat luotettavia.

LÄHTEET

- Affi, Ladan 2004. Domestic Conflict in the Diaspora: Somali Women Asylum seekers and Refugees in Canada. The Untold Story: The War Through the Eyes of Somali Women. London: Pluto, 107-115
- Asho, Ahmed 2016. Ohjaajan päiväkirja. Kyky-hankkeen ohjaajan päiväkirja: Stadin aikuisopisto
- Browneyn E, Bruton 2001. Somalia: A New Approach. United States of America: Council of foreign relations.
- European Union Court, 2017. Press Information. Court Of Justice Of European Union. Luxemburg
<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2017-03/cp170030en.pdf>
- Granovetter S, Mark 1973. The strenght of weak ties. Chicago: University of Chicago Press
- Haapasalmi, Jari 2013. Naiset ja miehet työelämässä. Helsinki: Elinkeinoelämän keskusliitto
https://ek.fi/wp-content/uploads/naisetmiehet_maaliskuu2013.pdf
- Helsingin Kaupungin internetsivusto, 2017. Helsingin Kaupunki.
 ww.hel.fi
- Hiekkavuo, Aino 2016. Helsingin ulkomaalaistaustainen väestö vuonna 2016. Helsinki: Helsinki tietokeskus
https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/17_01_13_Tilastoja_1_Hiekkavuo.pdf
- Hyvärinen, Sauli & Erola Jani 2011, Yhteiskuntapolitiikka: STAKES
<http://www.stakes.fi/yp/2011/6/hyvarinen.pdf>
- Ibrahim, Rhoda 2004. Womens role in a pastoral economy. Gardner, Judy, El-Bushra. The Untold Story: The War Through the Eyes of Somali Women. London: Pluto, 24-26
- Infopankki verkkosivusto 2017. Virka info. Helsingin Kaupunki
- International Monetary Fund 2017. Lebanon selected issues. Washington DC.
- Ismail A, Abdirashid 2017. Somali children in finland are raised by their mothers. Afrikansarvi: Suomen somaliaverkosto..
<http://afrikansarvi.fi/issue12/128-artikkeli/328-somali-children-in-finland-are-raised-by-their-mothers>
- Korhonen, Elina & Haapasaari, Osku 2013. Mikä Perhe? Perhe eri kulttuureissa. Väestöliitto Helsinki: Nordprint.
<https://vaestoliitto.fi>
- Kröger, Teppo 2017. Sosiaalityön kotikenttä ja vieraskentät. Tampereen Yliopisto
<http://www.uta.fi/yky/arkisto/stperkurs/sisallys.htm>
- Lähde, Marianne 2007. Nainen työelämässä: Työn ja perheen yhteensovittaminen. Satakunnan ammattikorkeakoulu.

- Moisio, Pasi & Mulkkila, Susanna & Ilmakunnas, Ilari & Mäkinen, Lauri & Saikkonen Paula 2016. Perusturvan riittävyys ja köyhyys. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131346/URN_ISBN_978-952-302-743-5.pdf
- Pakolaisneuvonta, 2017. Kymmenen väitettä ja faktaa.
http://www.pakolaisneuvonta.fi/files/10_vaitetta_ja_faktaa.pdf
- Sutela, Hanna 2016. Tieto ja trendit. Tilastokeskus.
<http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/167/>
- Suomen Somaliliitto ry 2017. Helsinki.
- Säävälä, Minna 2015. Kun maahanmuuttaja tuli töihin. Helsinki: Suomen osuuskauppojen keskuskuunta.
<https://www.yhteishyva.fi/hyva-olo/kun-maahanmuuttaja-tuli-toihin/05530458>
- Tilastokeskus. 2017.
<http://www.stat.fi/index.html>
- Tiilikainen, Marja 2008. Maahanmuuttajanaiset. Helsinki: Vammalan Kirjapaino
<https://vaestoliitto.fi>
- Tiilikainen, Marja & Martikainen Tuomas, 2017. Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöliitto. Helsinki: Vammalan kirjapaino oy
http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/215b020702cf81c120eba33a4476bcad/1510736544/application/pdf/386433/Maahanmuuttajanaiset_e.pdf
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2017. Syrjäytyminen ja osallisuus
<https://www.thl.fi/fi/web/sote-uudistus/talous-ja-politiikka/elinolot/syrjaytyminen-ja-osallisuus>
- TS Yhtymä 2014. Maahanmuuttajien työllistyminen jää jumiin kielikoulutuksiin. Tu-run Sanomat. Turku
<http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/593769/Maahanmuuttajien+tyollistyminen+jaa+jumiin+kielikoulutuksiin>
- Työ ja elinkeinoministeriö 2017. Valtion kotouttamisohjelma 2016-2019.
<http://tem.fi/documents/1410877/3506436/Valtion+kotouttamisohjelma+vuosille+2016-2019.pdf>
- United Nations Develop Programme 2012. United nations develop programme in Somalia.
- Vainio, Annika 2010. Monilapsisen perheen äidin kokema väsymys. Satakunnan ammattikorkeakoulu
- Valtiontalouden tarkastusvirasto 2015. Tuloksellisuustarkastuskertomus Maahanmuuttajaoppilaat ja perusopetuksen tuloksellisuus
- Vähätalo, Kari 2005. Maahanmuuttajat ja kantaväestö pitkäaikaistyöttöminä pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus

Yleisradio oy 2013. Suomalaisten tiukat työvaatenormit voivat estää muslimin työllistymisen.

<https://yle.fi/uutiset/3-6584638>

Yleisradio oy 2011. Suomalaisten asenteet Islamia kohtaan jyrkentyneet.

<https://yle.fi/uutiset/3-5411761>

LIITTEET

Kaikissa haastatteluissa käyttämäni syyskuu 2017 käyttämäni haastattelurunko

Helsingin somalinkielinen nainen ja työllisyys

Esitiedot

Kuinka monta vuotta olet asunut Suomessa?

Kuinka monta lasta sinulla on?

Oletko naimisissa?

Elämäntilanne

Mikä on sinun tämänhetkinen elämän tilanne?

Onko lähipiirissä, jonka kanssa olet tekemisissä päivittäin, muun kielisiä kuin somalinkielisiä?

Jos kyllä, minkälaista vuoropuhelua käyt heidän kanssaan?
jos sinulta puuttuu jokin tieto, miten selvität sen ja keneltä?

Rooliasetelmat perheessä

Kuvailisitko miten työnjako menee teidän perheessä?

a) Kuvailisitko mitä sinä teet?

b) Kuvailisitko mitä sinun aviomiehesi tekee?

c) Kuvailisitko mitä lapsesi tekee?

Jos sinun ei tarvitse tehdä kotitöitä, mitä teet? (luetko, mitä luet?)

Jos sinä et tekisi kotitöitä, kuka tekisi ne?

Jos kaikki kotityöt on kotona tehty, mitä teet, opiskeletko?

Oletko käynyt aiemmin koulua ja kuinka paljon?

Mikä on mielestäsi hienoin työ mitä sinä haluaisit tehdä?

Oletko töissä? Oletko ollut töissä Suomessa/Somaliassa?

Onko suurin osa ystävistäsi työllistynyt?

Tiedätkö ketään, joka on töissä?

Kuka on syypää sinun työttömyyteen?

Mitä julkisia palveluja perheesi käyttää?

Koetko että Helsingin kaupungin eri palvelut voisivat auttaa sinua seuraavissa:

a) kouluttautumisessa?

b) työllistymisessä?

c) Helpottamaan perhekiireitä

Tulevaisuuden mielikuvat

Tiedätkö mikä voisi auttaa sinua työllistymään paremmin?

Mitä tunnet, kun osallistut kotoutumista edistävään vertaisryhmään?

Olisitko valmis tekemään töitä, jonka kuukausipalkka on 900 euroa?

Miten koet, että koulutus ja työtilanteesi vaikuttaa sinun jälkikasvuun?